

«TikTok» jansyzlyk ulgamymy?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 январа, 2025

"TikTok" jansyzlyk ulgamymy? «TikTok» JANSYZLYK ULGAMYMY?

Iki tarapyň arasyndaky uruşda «TikTok»-yň bahana we kart hökmünde ulanylmagy-da şol bir sebäpden

Her üç ABŞ-lynyň biri «TikTok» ulgamyny ulanýar. Soňky ilat ýazuwynyň berýän maglumatlaryna görä ýüz milliondan gowrak ABŞ-lynyň telefonynda «TikTok» ulgamy bar.

Şolar ýaly giňden ýaýrandygyna garamazdan Waşingtondaky syýasatçylar we beýleki Günbatarly hökümetler bu ulgamy gadagan etjekdigini aýdyp haýbat atýar. Döwlet edaralarynda «TikTok» ulanmak gönüden-göni gadagan edildi. Belli ýokary okuw jaýlarynyň umumyýaşaaýuş jaýlarynda we kitaphanalarynda ulanylmagy çäklendirildi. Aslynda munuň özi syýasy teatrdan başga zat däl. Emma muny iki sebäp bilen dogry görkezýärler:

Birinjisi: ulgamyň ulanyjylardan maglumat çöplemek üçin ulanylmagy we aýratynam döwlet howpsuzlygyna howp abandyrýan jansyzlyk operasiýalarynda ulanylmagydyr.

Ikinjisi: hytaý hökümeti tarapyndan ýalňyş maglumat ýaýratmak we saýlawlara goşulmaga rugsat bermek üçin ulanylmagydyr. Hödürlenen iki argumentem ýerliksiz we anyk faktlara esaslanmaýar. Gaýtam tersine, diňe syýasy şantaž üçin we Pekin bilen Waşingtonyň arasyndaky halkara çaknyşygyň çäginde hytaýlylary käbir eglşiklere gitmäge mejbur etmek üçin ulanylýar.

Birinji argument maglumat toplamakdyr. Diňe TikTok däl, eýsem

Facebook, Twitter, Instagram ýaly ähli sosial ulgamlaryň edýän zady şol.

Şu ulgamlaryň barsynyň edýän zady sizi mowzuk bilen üpjün etmek we emeli aňyň özüňizi alyp barşyňyzy, siziň halaýan, saýlap alan zatlaryňyzy okamagy üpjün edip, şoňa meňzeş mowzuklary dykgatyňyza ýetirmekdir.

Jansyzlyk aýyplamasyna barada aýdanda bolsa, häzire çenli hytaý hökünetiniň ulgamy amerikan ýa-da Günbatar hökümet edaralaryna jansyzlyk etmek ýa-da aralaşmak maksady bilen ulanylandygy barada ýeke subutnama orta atylmady.

Bütin bularyň barsy nämüçin başga hiç bir sosial ulgamda däl-de, diňe «TikTok»-da bolýar? Nämüçin bu üstünlikli ulgam «pişik awlama» kompaniýasynyň ünsüne düşýär we gozgalýan aýyplamalar nädogudygyna garamazdan gadagançylyga, çäklendirmelere uçraýar?

Aşa sagçy ýa-da çepçi ganatlardan däl, hut «Ak Tamdan» we prezident Jo Baýdeniň, ondan öňki Trampyň sözi bilen ýaýran

«McCarthy almyty» kampaniýasy näme sebäpli şindizem dowam edýär. Jogap ýeke söz bilen: Hytaý.

Ulgam ilki Şwesiýadan ýa-da Awstriýadan çykan bolsa, şeýle ýowuz kampaniýa şaýatlyk edermidik? Elbetde, ýok!..

«TikTok» urşy ABŞ-nyň, Günbataryň, Hytaýyň arasyndaky halkara uruş baglanyşygynda gelýär. Täsirlilik, akyl-paýhas, kalp eýeleme urşunda öňe saýlanmak üçin ähli ýaraglar ulanylyp ähli aýyplamar ýöňkelip, ähli bahanalar öňe sürlüp bilner.

«TikTok» kampaniýasyna doly we dogry düşünenimizde, koronawirus (Kovid-19) ýokanjy sebäpli Pekine garşy alnyp barylýan kampaniýa hem düşüniş bilneris.

Ýokanç keseliň bir laboratoriyadan çykandygyna ýa-da bilkastlaýyn edilen işdigine degişli ýeke subutnama ýokdugyna garamazdan, amerikan hökümetinden gazetlere we hatda metbugat beýanatlarýna zygiderli syzan maglumatlar hytaý hökümetini kyn ýagdaýa düşürmek maksady bilen keseliň laboratoriyada taýýarlandygy hakdaky toslamany faktlaşdyrmaga dowam edýär.

Käbirleri Tramp hökümetiniň bu aýyplamalary subutnama we tassyklama bolmasa-da gaýtalap durandygyny aýdýar. Emma Baýden hökümeti-de gatnaşyklarynda hiç zady üýtgetmedi.

Eýse näme sebäpli?

Iki tarapyň arasyndaky uruşda «TikTok»-yň bahana we kart hökmünde ulanylmagy-da şol bir sebäpden.

«TikTok» ulgamyna eýelik edýän «ByteDance» şereketi iki ýyllap üstünde işläp giňelden teklibini amerikan hökümetine hödürländigine garamazdan ulgamy ulanmahyň howpsuzdygyny mälim edip, aýyplamalara garşy çykdy.

ABŞ-ly ygtyýarlylardan garaşylan jogap, muny görmezlige salmak we şol öňki aýyplamasyny gaýta-gaýta ýanjap durmak boldy. Içerki amerikan arenasy ýaly partizan we garalanan syýasy arenada Hytaý we şunuň bilen baglanyşyklykda «TikTok» boýunça her mantykly aýdylan dogry söz ejizlige öwrülip biler we syýasatçy saýlawlarda goragynyň öwezini agyr ödemeli bolar. Şarlaryň hekaýatynda-da şeýle bolupdy. Baýden olaryň jansyzlyk däl-de, kontinentleri synlaýan şarlardygyny anyk bilýänem bolsa, ýakynlaşyp gelýän saýlawlarda respublikan garşydaşlary tarapyndan gorkaklykda aýyplanmak islemändigi üçin olary gymmatbahaly raketalar bilen urup düşürmegi makul bilipdi. Munuň ýeke-täk ýoly «TikTok», Kovid-19, şarlar ýa-da Pekin bilen baglanyşykly islendik zat hakda obýektow sowallary beren islendik kişini dönüklükde aýyplamakdan geçýär. Häzirki atmosferada haýsydyr bir hytaýla garşy howatyr-howsala döretmek we syýasy taýdan ar almak ruhy höküm sürýär. Ýazgynyň sözbaşysyndaky «TikTok jansyzlyk ulgamymy?» soragyna jogap bermeli bolsa, elbetde, ýok!

Bu diňe hemmeleri gaýtalamaga razy edilen syýasy ýalandan başga zat däl.

Memduh MUHEÝNI,

«Al Arabiya» teleýaýlymynyň başlygy.

Şenbe, 25.03.2023 ý. Publisistika